

UNIVERSITY OF GOTHENBURG
SCHOOL OF BUSINESS, ECONOMICS AND LAW

MODULSKATTEPROJEKTET

Mats Carlbäck

Executive Summary

1. Bakgrund

En bra och effektiv skatteadministration är en viktig förbindelse mellan staten och medborgarna, såväl enskilda som företagare. Följaktligen blir det också viktigt för en regering, som vill leda landet på ett effektivt sätt, att göra detta med hjälp av en bra skatteadministration. Beslutsfattare på många håll runt om i världen har i allt större utsträckning börjat inse vikten av detta och tittar därmed allt mer på skattesystem som följer den tesen, skattesystem som värnar om företagsutveckling och som samtidigt stimulerar en frivillig efterlevnad.

En viktig del av all skatteadministration handlar om möjligheten och effekten att kontrollera att den frivilliga efterlevnaden uppfylls. Eftersom det är praktiskt omöjligt att kontrollera alla skattebetalare används ofta olika risktvärderingsmetoder för att man ska kunna kontrollera en representativ del av skattebetalarna. Det innebär att en liten del av alla skattebetalare utsätts för kontroller, samtidigt som den stora massan slipper. Frågan är hur pass effektivt detta är och i vilken grad det stimulerar en frivillig efterlevnad.

Rapporter från olika länder och från forskare belyser problemet ytterligare. Det visar ofta att detta system inte är särskilt effektivt eller kostnadseffektivt. Följaktligen tittar man nu på flera håll på alternativa sätt att tackla detta och framför allt gäller det att hitta ett sätt att effektivt hantera den del av skattebetalarna som anses som svårbeskattade (*Hard-to-tax* på engelska).

Samtidigt är det paradoxalt nog inte det moderna skattesystemets uppgift att driva in skatter, utan att möjliggöra en frivillig efterlevnad, där skattebetalarna själva på ett enkelt och kostnadseffektivt sätt står för den administration som föreligger en riktig inbetalning av en korrekt uträknad skatt.

Därför bör Skatteverkets uppgift vara att:

- a) hantera efterlevnaden för att avstyra/förhindra undandragande
- b) erbjuda skattebetalarna information/träning så att dessa enkelt kan uppfylla alla krav utan alltför stora kostnader och arbetsinsatser

En grundläggande fråga i detta projekt är huruvida detta överensstämmer med den rådande situationen i Sverige idag.

Den amerikanske forskaren Bird menar att den bästa skatteadministrationen inte är den som drar in mest skatt utan den som möjliggör en effektiv och konstandseffektiv frivillig efterlevnad. (Bird, 2004). Vidare säger han att man vid utformandet av ett effektivt skattesystem ska se skattebetalaren som en kund och utforma systemet därefter.

En bra och effektiv skatteadministration ska alltså i stor utsträckning arbeta för skattebetalarna och se till att man underlättar och förenklar efterlevnaden.

Det innebär också, sett ur ett företagarperspektiv, att man skapar förutsättningar för ett effektivt företagande genom enkel administration med låga kostnader, rättvisa konkurrensförhållanden, möjligheter till utveckling och tillväxt och en bra skattemoral.

En ineffektiv skatteadministration å andra sidan motverkar dessa faktorer och skapar i stället förutsättningar för en växande grå sektor av ekonomin (den del av ekonomin som ligger på gränsen av den vita ekonomin och den illegala) där skatteundandragande utgör en stor del av verksamheten. Faran med en stor och växande grå sektor är, förutom att stadskassan går miste om avsevärda skatteintäkter, att de faktorer som nämndes ovan, som rättvis konkurrens, tillväxt och utveckling och hög skattemoral, helt sätts ur spel.

Eftersom en stor grå sektor nästan alltid förknippas med branscher dominerade av småföretag i länder med högt skattetryck kan det vara naturligt att titta närmare på den svenska restaurangbranschen i detta sammanhang. Branschen domineras av småföretag och skattetrycket är ett av de högsta i världen (se rapport A) och debatten har länge rört sig kring svårigheterna som förekommer, bland annat baserat på en stor och växande grå sektor. När man i ett land som Sverige samtidigt satsar hårt på besöksnäringen (där restaurangbranschen ingår) som en framtidsbransch, när de traditionella industrijobben försvinner till andra länder, är det naturligt att man tittar närmare på hur förutsättningar kan förbättras. Detta gäller inte minst förutsättningarna som konkurrenssituationen och möjligheterna till tillväxt och utveckling.

Därför blir det ett naturligt steg att titta på skatteadministrationen och i vilken utsträckning den är anpassad efter dessa förhållanden. Uppfyller rådande skattesystem de krav som ställs på ett skattesystem som ska underlätta efterlevnad, minska den grå sektorn, skapa rättvisa konkurrensförhållanden och stärka skattemoralen?

Skattesystemet har länge legat högt upp på Sverige Hotell- och Restaurangföretagares (SHR) lista över viktiga områden för branschen och möjligheterna med nya, alternativa system har varit upp till diskussion vid ett flertal tillfällen.

På flera håll i världen vänder man nu blickarna mot alternativa skattesystem, så kallade schablonskattesystem. Detta är skattesystem som beräknar skatten på andra sätt än det traditionella, där man beräknar resultat utifrån uppgivna intäkter och kostnader. Dessa system, som tidigare ansågs vara ett system för utvecklingsländer att få in någon skatt över huvudtaget, har blivit ett alltmer accepterat system även i avancerade ekonomier, främst då för att tackla problem som den grå sektorn och orättvis konkurrens.

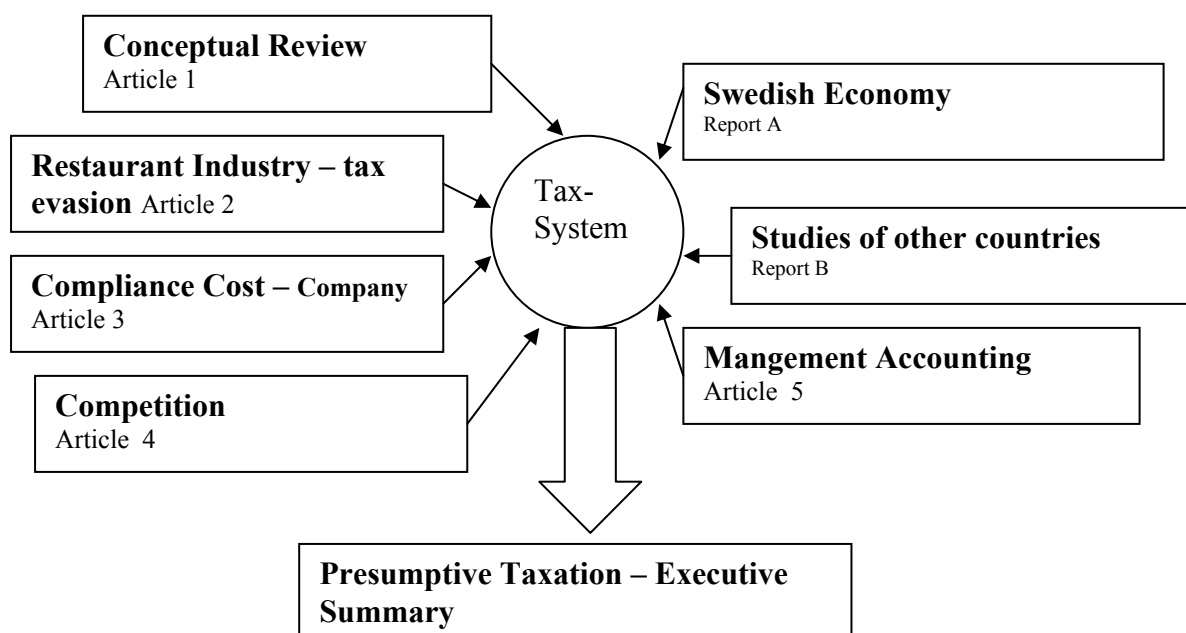
Det här projektet har sin utgångspunkt i möjligheterna att hitta ett relevant skattesystem som bättre kan uppfylla de krav som ett modernt skattesystem bör uppfylla för att anses vara kundorienterat och rättvist.

2. Avsikter och mål

Baserat på ovan nämnda förutsättningar är avsikten med detta projekt att analysera rådande situation och skattesystem och se i vilken utsträckning det uppfyller de krav som ett modernt, företagervänligt skattesystem förväntas göra.

Fokuseringen ligger visserligen på restaurangbranschen, men bör teoretiskt sätt vara lika applicerbart på andra branscher som faller inom de så kallade svårtbeskattade branscherna, t.ex. frisörer, handel, taxi, torghandel och andra sektorer dominerade av småföretag med stor kontanthantering.

Projektet är organiserat på följande vis, då avsikten i första hand är att analysera den aktuella situationen och i vilken omfattning den uppfyller de krav som ställs.

Avsikten är främst att bidra med både teoretiska och empiriska slutsatser som klarlägger hur det ser ut idag och hur systemet motsvarar de förväntningar man kan ha på ett effektivt och välfungerande skattesystem som främjar rättvis konkurrens, enkel och kostnadseffektiv efterlevnad och befrämjar en hög skattemoral.

Avsikten är också att analysera och utvärdera alternativa skattesystem som på ett eventuellt bättre sätt skulle kunna tillgodose behoven som ställs. Detta görs bland annat genom att titta på befintliga schablonskattesystem i andra länder och analysera dess effekt och titta närmare på hur de kan vara lämpliga och vilka eventuella delar från dessa som kan användas.

Slutligen analyseras viktiga faktorer, som ekonomiska förutsättningar och giltiga parametrar, som utgör själva grundförutsättningarna för framtagandet av ett nytt system baserat på schablonskatteprincipen.

Denna del, *Executive Summary*, utgör en summering av hela projektet. I vissa fall görs hänvisningar till projektets olika delar, men för att få en komplett bild uppmanas den intresserade läsaren att kritiskt gå genom allt material.

3. Företagsperspektiv

Den forskning som hittills gjorts berör främst skatter, skatteadministration och skatteundandragande sett ur ett makroekonomiskt perspektiv. Avsikten och målen utgår ofta från att på olika sätt se till att stat och myndigheter får in tillräckligt med skatteintäkter samtidigt som man kan hålla den svarta ekonomin i schack. Mer sällan hittar man forskning som belyser problemet ut ett mer företagsorienterat perspektiv, där faktorer som är viktiga för företaget blir centrala.

Avsikten med detta forskningsprojekt är att utgå från företagarnas, i det här fallet restaurangbranschens förutsättningar, problem och möjligheter. Sunda och rättvisa förutsättningar bidrar till tillväxt och utveckling, vilket i en förlängning ökar skatteintäkterna och samtidigt erbjuder fler arbetstillfällen, som i sin tur minskar behovet av bidrag i olika former. Därmed är tanken att inte bara hitta lösningar som är bra för företagarna utan som ultimata också gynnar branschen och landet i sin helhet. En grundläggande princip är att den potentiella skatteintäkten från näringen ska betalas av alla aktörer i en mängd som motsvarar verksamhetens lönsamhet, dvs. alla bidrar rättvist till den samlade potten. Antagandet som ligger till grund för detta är att i och med att den grå sektorn finns, och kanske växer, får den del av branschen som uppfyller Skatteverkets krav betala en större del, medan de företag och företagare som valt att ställa sig vid sidan om, inte bidrar på ett rättvist sätt. Därför tvingas de efterlevande företagen kanske till och med betala en större del än vad som behövs.

Med tanke på valda perspektiv, företagarperspektivet, har följande faktorer valts ut som grundläggande.

Efterlevnadskostnad (artikel 3)

Olika affärsmetoder – legala och illegala (artikel 2)

Konkurrens (artikel 4)

Skattemoral (artikel 1,2)

Effektivitet – fel affärsmetoder påverkar effektiviteten (artikel 5)

Branschens utveckling och tillväxt (artikel 4)

Anseende (artikel 1,2)

Alternativa skattesystem som bättre tillvaratar allas intressen (Artikel 1,2, 3,4, 5, rapport A, B)

4. Grå sektor, svårbeskattade företag, skatteundandragande

Även om samtliga begrepp och definitioner finns att hitta i projektets olika delar kan det vara lämpligt att inkludera detta även här, för att därmed ge en ökad förståelse för diskussionen som följer.

Det talas i dag mycket om den grå sektorn (*shadow economy*) och det är den som det här projektet omfattar. Den grå sektorn är gränlandet mellan den vita sektorn, där företag och privatpersoner betalar den skatt som förväntas och vid de tidpunkter som föreläggs dem, och den illegala sektorn. Den senare kan beskrivas som den del av ekonomin där olagliga metoder används, som smuggling, människohandel, pengatvätt och annat som är brottsligt.

Den grå sektorn är i många fall också brottslig, men i mindre betydande grad, och skatteundandraganden som görs kan också bero på misstag, fel och andra brister. Den grå sektorn utgörs av personer och företag som delvis ställer sig lite vid sidan om rådande skattesystem. Det är företagare som kanske undanhåller en viss del av intäkterna från skattemyndigheten och företagare som i vissa fall använder sig av svart arbetskraft. Här finns också de företag och företagare som inte bryr sig om att hålla reda på de åtaganden som finns och som på olika sätt missköter den ekonomiska delen av verksamheten. I de flesta fall är det personer och företag som anses som svårbeskattade (*Hard-to-tax*) som är verksamma i den grå sektorn. Till skillnad från löntagare, där skatten dras av före utbetalning och större företag, där insikten är god, är den svårbeskattade sektorn ofta mindre företag eller enmansföretag. Gemensamt för de svårbeskattade är dessutom att de ofta hanterar en stor mängd kontanttransaktioner och ofta handlar det också om en rad små transaktioner i stället för en mindre mängd större faktureringar. Dessutom är det ofta företag inom personalintensiva branscher som räknas som svårbeskattad. Vanliga branscher som faller i den kategorin är bland annat café/restaurang, frisör, taxi, torghandel och mindre hantverksföretag. Alla dessa har, om man så vill, större möjligheter att med kreativa metoder undanhålla delar av intäkterna från skattemyndigheterna. Ofta handlar det om undanhållande av arbetsgivaravgifter och vinstskatt. Att undanhålla skatt innebär att man på olika sätt redovisar andra belopp, som intäkter och antal anställda, för att på så vis minska det belopp som ska inbetalas till skattemyndigheten.

5. Konkurrens

En av de viktigaste effekterna den grå ekonomin kan ha på ekonomin i helhet och på en specifik bransch är att den kan skapa en snedvriden konkurrenssituation. De företag som arbetar i enlighet med gällande regler och förordningar och därmed betalar de skatter och avgifter som åläggs, måste arbeta med högre marginaler för att bli lika lönsamma som företag som håller till i den grå sektor. Företag som aktivt arbetar för att undanhålla vissa delar av sina intäkter från skattemyndigheten har en lägre kostnadsbas och kan erbjuda sina produkter och tjänster till lägre pris. Detta kan bland annat ske med odeklarerade intäkter och att delar av personalen arbetar svart och därmed inte belastar företaget med kostnader för arbetsgivaravgifter.

Många förespråkare för branschen menar att detta är ett stort problem som hämmar tillväxten i branschen (artikel 4). På marknader där konkurrensen är hög och kundunderlaget svagt, som på den svenska landsbygden och i mindre orter, gör detta att det blir svårt att öppna och driva lönsamma restauranger. Om några aktörer på denna lilla ort eller stad använder sig av olika metoder för att undvika skatt, påverkar det konkurrenssituationen på ett omfattande sätt, som kan göra att näringen blir lidande. Detta innebär inte bara minskade intäkter för staten, utan också ett begränsat utbud i samband med eventuella turismsatsningar (som t.ex. Matlandet Sverige) och en nedsättning av den bofasta befolkningens möjligheter till ett rikt utbud av bland annat restauranger och caféer.

I studien som presenteras i Artikel 4 i projektet påvisas tydligt att den grå sektorn påverkar konkurrenssituationen i den svenska restaurangbranschen.

Deltagarna i undersökning är helt eniga om att den befintliga grå sektorn påverkar konkurrenssituation negativt. Och även om deltagarna i undersökningen är osäkra om i vilken omfattning den grå sektorn växer är man överens om att den påverkar det egna företags framtid på ett negativt sätt.

Det är också tydligt att man från branschen märker att aktörerna i den grå sektorn påverkar prisbilden i branschen, dvs. det skapar en snedvriden konkurrens genom att de oseriösa

aktörerna konkurrerar med lägre priser, något som är möjligt på grund av att man kan driva verksamheten med lägre marginaler.

I branschen tror man också att restaurangbranschen är mer utsatt än andra branscher i Sverige, men man är ytterst osäker på hur situationen i Sverige förhåller sig i jämförelse med andra länder.

Helt tydligt är det emellertid att man i restaurangbranschen anser att den grå sektorn både minskar utvecklingsmöjligheterna och lönsamheten för de företag som efterlever skattemyndighetens krav.

Följande information finns att hitta på danska motsvarigheten till SHR *Horesta*'s hemsida och sammanfattar avsikterna med ett skattesystem avseende konkurrenssituationen:

"The competition between companies should not be based on negligence of current laws and regulations. Evasion of tax and fees and the use of undeclared labour create an impossible situation for fair competition. It is therefore important that the governmental agencies have the necessary resources and tools to implement a control that is aimed to reduce the amount of tax evasion in the industry. A shadow economy is undermining the possibility of fair competition for law-abiding businesses." www.horesta.dk

Resultaten i studien visar att den nuvarande svenska skatteadministrationen inte uppfyller de krav som ställs på en företagervänlig och utvecklingsfrämjande administration. Med nuvarande system skapas en, för branschen, ohållbar konkurrenssituation, som inte bara hämmar lönsamheten för företagen, utan som också påverkar utvecklingen och tillväxten i branschen i fel riktning.

6. Efterlevnadskostnader

Efterlevnadskostnaderna är en annan viktig bit av ett välfungerande skattesystem. Dessa kostnader ska inte förväxlas med den faktiska skattekostnaden, dvs. det belopp som ska erläggas till skatteverket och kan omfatta moms, egenavgifter, arbetsgivaravgifter och vinstskatt. Efterlevnadskostnaderna är i stället de kostnader som uppstår i samband med företagets ansträngningar att uppfylla de krav som ställs av skattemyndigheten. De kan delas upp i tre olika delar för att man bättre ska förstå dem; ekonomiska kostnader, tid och psykologiska kostnader (Engelschalk, 2007). De ekonomiska kostnaderna omfattar bland annat avgifter till extern hjälp för upprättande av deklaration och rådgivning. Kostnaden för tid är den tid det tar företagaren att tillgodose sig information, hålla sig uppdaterad och rent fysisk utföra allt det pappersarbete som sedan ligger till underlag för deklaration och skattebetalning. De psykologiska kostnaderna är de effekter som ett komplicerat och komplext skattesystem har på företagarens möjligheter att känna sig lugn och säker på att de ansträngningar man har gjort är riktiga och uppfyller de krav som ställs av myndigheterna.

I den genomförda studien som gjorts inom ramen för det här projektet visar resultaten näringsidkarna i den svenska restaurangbranschen att det befintliga skattesystemets komplexitet gör det svårt att till fullo uppfylla alla krav (artikel 3). I stället innebär systemets utformning att en rad fel och brister uppstår. Detta leder till att man inom den svenska restaurangbranschen anlitar extern hjälp för att undvika att fel uppstår. Detta ska ställas mot det faktum att den svenska restaurangbranschen i stor utsträckning består av småföretag. Men även små företag med begränsad omsättning och administration behöver alltså hjälp utifrån för att kunna betala rätt belopp i rätt tid.

Även företagets möjligheter att växa och utvecklas begränsas av en hög efterlevnadskostnad. Resultaten av undersökningen visar att företagarna ser en tung administrativ börda kopplat till

skatteefterlevnaden som en faktor som negativt påverkar möjligheterna att driva verksamheten framåt och skapa lönsam utveckling. Samtidigt visar det sig att en minskadskatteadministration i samband med efterlevnaden skulle ge ökade möjligheterna för företagen att satsa på tillväxt, utveckling och effektivitet. De psykologiska kostnaderna är också höga, eftersom resultaten tyder på att man upplever det som svårt att veta om man har uppfyllt de nödvändiga kraven, vilket sätter en mental press på företagaren.

Tidsaspekten blir väldigt tydlig när man tittar närmare på resultaten från studien (artikel 4). Hela 25,5 % av företagarna i undersökningen använder mer än 10 timmar i veckan åt administrativt arbete, direkt relaterat till skatteefterlevnaden. Tid som många anser kunde användas på andra sätt i verksamheten, framför allt till utveckling och effektivisering.

Kostnaderna förknippade med efterlevnad visar sig i undersökningen vara höga, både rent ekonomiska kostnader, den tid som används och de psykologiska kostnaderna. Detta påverkar företagarnas möjligheter att utveckla verksamheten, men påverkar också resultatet eftersom kostnaderna för extern hjälp tillkommer.

Det befintliga skattesystemet kan därför inte anses uppfylla kraven på ett modernt skattesystem som är utformat för att främja en enkel och kostnadseffektiv efterlevnad. Inte heller kan det, i detta fall, sägas underlätta efterlevnaden med hjälp av information och utbildning. Resultaten av undersökningen visar att systemet är komplext och svårt för företagarna att förstå, vilket gör att mycket tid och extern hjälp krävs för att i så stor utsträckning som möjligt kunna uppfylla kraven.

7. Problem i den svenska restaurangbranschen

I Artikel 2 analyseras den svenska restaurangbranschen utifrån faktorer som kan vara avgörande för dess utveckling, tillväxt, moral och anseende. Och även om skatteundandragande, både dess existens men också storleken, per definition är svårt att fastställa, finns det flera faktorer som tydliggör att det finns problem och att dessa påverkar sektorn. Skatteverkets riskbaserade kontroller för kontantbranschen i stort, där restaurangbranschen utgör en stor del, uppdagade fel i samband med redovisningen av intäkter och skatteåläggande i över 50 procent av fallen! Dessutom ledde flera av fallen till både åtal och fällande domar. Därmed kan man, även om resultatet är grundat på icke-justerade fakta, dra slutsatsen att skatteundandragandet är ett stort problem som, om inget görs, kan bli ett allt större problem framöver. Detta kan hindra branschen naturliga tillväxt och dessutom skrämja iväg seriösa entreprenörer som ser branschen som oseriös.

Även resultaten från de fall som har tagits upp av Regeringsrätten, Kammarrätten och Förvaltningsrätten (tidigare Länsrätten) avseende tillståndsfrågor i restaurangbranschen pekar åt samma håll. Också här var majoriteten fall där ekonomiska fel och brister förorsakade indragna licenser och i vissa fall ytterliggare rättsliga åtgärder. Andra faktorer, som ordning, hygien och säkerhet, vilka vanligen förknippas med restaurangbranschen, var inte alls lika frekvent förekommande i ovan nämnda rätter.

Därmed kan man försiktigt tolka detta som att problemet med skatteundandragande, avsiktligt eller oavsiktligt, är omfattande och att detta kan påverka branschen ur flera perspektiv.

Även om antalet nystartade restauranger inte är fler än antalet nystartade företag i andra branscher, både de som kan anses som svårbeskattade som byggbranschen och andra, är

överlevnadsfaktorn betydligt lägre (se Artikel 2). Detta behöver inte direkt tyda på skattefusk, men kan vara en indikation på att branschen brottas med problem, allvarliga sådana. Antingen kan lönsamheten vara låg på grund av snedvriden konkurrens eller kan det bero på ett ineffektivt företagande, där bristen på effektiv ekonomistyrning är avgörande. Det kan också vara ett resultat av att branschen i vissa delar är oseriös och företag startas med andra affärsplaner än de traditionella – verksamheternas affärsplaner byggs upp kring tillgången på svarta pengar.

Oavsett vilket, så implicerar resultaten att vissa saker inte står helt rätt till och att man kanske bör titta vidare på lämpliga åtgärder för detta.

8. Schablonbeskattning, moduls katt, presumtiv beskattning

Ett av alternativen till det traditionella skattesystemet som används idag, när intäkter och kostnader används för att beräkna skatten i efterhand, är ett schablonskattesystem (Artikel 1). Schablonskattesystem, något som tidigare använts i utvecklingsländer för att få in någon skatt alls, har nu dragits fram som ett lämpligt alternativ även i avancerade ekonomier. De främsta fördelarna med ett schablonskattesystem, som är rätt utformat, är att det förbättrar konkurrensförutsättningar, minskar efterlevnadskostnaderna för skattebetalarna och samtidigt minskar kontrollkostnaderna för skattemyndigheten. Eftersom ett schablonskattesystem baseras på att skatten beräknas på ett visst antal i förväg förutbestämda parametrar gör det skatteverkets kontroller betydligt enklare - man behöver bara kontrollera så att parametrarna överensstämmer med de uppgifter som tidigare har lämnats in (se utförlig beskrivning av schablonskatt i artikel 1).

Med ett schablonskattesystem försvinner möjligheterna att fuska med intäkter och arbetskraft i stor utsträckning, vilket direkt förbättrar konkurrenssituationen. De enkla och ringa uppgifter som krävs för att uppfylla efterlevnadskraven gör också att företagets kostnader för detta minskar och i stället kan användas till mer.

Eftersom hela tanken med ett schablonskattesystem är att alla ska vara med och betala skapas här också ytterligare en konkurrensfrämjande faktor. Om alla är med och betalar bör teoretiskt skattebördan för dem som nu betalar mest minska, samtidigt som staten får in en högre totalsumma.

Eftersom ett schablonskattesystem är uppbyggt kring fastställda parametrar får man via systemet också fram användbara nyckeltal som kan användas av näringsidkare och andra för att utvärdera projekt och möjligheter.

Systemet kan också verka som incitament för duktiga företagare, eftersom den del av intäkterna som blir kvar när den fastställda schablonskatten är betald tillfaller ägaren. En effektiv drift kan med andra ord löna sig.

Det svenska skattesystemet uppfyller inte de krav som ställs, sett ur ett företagarperspektiv, på ett modernt, konkurrens- och tillväxtfrämjande skattesystem. I alla fall inte om man tittar på besöksnäringen, vilket är en stor och viktig del av den totala ekonomin, men också de betydande del av de sektorer som faller inom ramen för vad man kallar svårbeskattade.

Därför bör alternativa skattesystem undersökas och analyseras för att en utvärdering ska kunna göras.

9. Design

Utifrån de resultat som presenteras i den här studien finns det brister i rådande skatteadministration, sett ur ett företagsperspektiv.

Om avsikten är att uppfylla behoven av ett modernt, framåtstridande skattesystem, där konkurrens främjas och efterlevnadskostnaderna hålls låga, kan ett schablonskattesystem vara ett alternativ. Detta anses nu av många internationellt erkända forskare vara ett bra alternativ för att komma till rätta med ovan nämnda problem.

Vid utformandet av ett schablonskattesystem är det viktigt att inkludera de faktorer som är avgörande för hur man skapar det mest lämpliga systemet. Viktiga faktorer är bland annat hur landets ekonomi ser ut och är uppdelad. Dessa fakta presenteras i Rapport A, men kan sammanfattas som att i Sverige utgör små- och enmansföretag en mycket stor del av alla företag, vilket talar för ett schablonskattesystem. Vidare är tjänstesektorn, med bland annat restaurangbranschen, inte bara stor utan det är också här den största tillväxten sker. Det är här man hittar många av dem som definieras som svårbeskattade. Dessutom visar rapport A att Sverige har ett av de högsta skattetrycken i världen vilket, enligt forskarna, ofta leder till en stor grå sektor.

10. Utmaningar

Ett nytt skattesystem innebär naturligt stora förändringar och det är i ett sådant sammanhang viktigt att inte bara titta på förutsättningarna i det land där en eventuell förändring ska ske. I artikel 1 finns en genomgång av en rad olika schablonskattesystem, där det spanska modulska skattesystemet verkar vara det som fungerar bäst utifrån de förutsättningar som har beskrivits ovan. Förutom val av parametrar, som beskrivs nedan, finns det ytterligare några frågeställningar som bör beaktas.

Det spanska systemet (Modulus) omfattar alla företagsformer utom juridiska personer som AB, och de flesta branscher. En viktig faktor är emellertid att det spanska systemet är frivilligt, dvs. företagare kan välja att använda ett traditionellt skattesystem eller använda sig av schablonskattesystem. Det riktas en hel del kritik mot detta, bland annat internt i Spanien, där man menar att de som vill undanhålla skatt kan välja det traditionella skattesystemet (Rapport B). Till saken hör dock att de företag som väljer att ställa sig utanför schablonskattesystemet utsätter sig för betydligt större risk att bli kontrollerade av skattemyndigheten, eftersom man gör riskbaserade utvärderingar för kontroller och dessa företag i sammanhanget anses utgöra en större risk.

I en diskussion om huruvida ett nytt skattesystem i Sverige ska vara frivilligt är detta alltså ett tungt argument. Den del av företagarna som väljer traditionell beskattning hamnar i en särskild grupp, där skatteverket ges större möjligheter att utföra kontroller. Alternativet är givetvis att inte göra ett nytt system frivilligt, utan införa det på alla företag i de branscher som anses lämpliga, företrädesvis de branscher som anses svårbeskattade.

En annan begränsning med det spanska systemet är att schablonskattesystemet kan påverka effektiviteten. De företag som är med i schablonskattesystemet (vilket är den största delen) behöver nämligen inte behålla kvitton och fakturor och inte heller bokföra sina intäkter och kostnader. Avsikten med detta är att minska den administrativa bördan och efterlevnadskostnaderna, men det kan också utgöra en fara (se Rapport B). Företagen har i detta fall väldigt lite ekonomiska data till sitt förfogande när man vill effektivisera verksamheten med olika sätt av ekonomistyrning. Det är till exempel omöjligt för en revisor eller konsult att skaffa sig en överblick över verksamheten och komma med förslag på effektivisering baserad på ekonomiska kalkyler.

Detta är en begränsning som man vid framtagandet av ett nytt skattesystem i Sverige bör beakta noga. Redan nu finns det stora brister i tillgången på och användandet av ekonomistyrningsverktyg i branschen (Artikel 5) och detta bör åtgärdas, inte försämrats. I och med att företagaren själv kan räkna ut sin schablonskatt på skatteverkets hemsida, för enkel och effektiv efterlevnad, kan man här inkludera funktioner som bistår i användandet av ekonomistyrning, t.ex. åtkomst av en rad branschspecifika nyckeltal. Man kan även här erbjuda flera olika, enkla och branschspecifika ekonomistyrningsverktyg för att underlätta för företagarna att få tillgång till sådana. Om detta tillfälle utnyttjas effektivt och på rätt sätt finns här en möjlighet att utnyttja denna brist i det spanska systemet till en fördel i det svenska och därmed öka effektiviteten i branschen.

Kopplat till detta är också den tredje stora utmaningen som ett nytt schablonskattesystem kan utgöra - möjligheterna till övergång mellan systemen. I och med att schablonbeskattning ofta gäller för mindre företag, till skillnad från aktiebolag, gäller det att hitta ett lämpligt sätt att möjliggöra en övergång från den ena systemet till det andra. Detta är något som kan bli aktuellt när ett företag växer och behöver byta bolagsform. Viktigt blir därför att göra denna övergång så smidig som möjlig och inte motverka drivkraften att växa. Med andra ord ska det inte vara lönsamt att vid en viss brytpunkt stanna kvar i schablonskattesystemet i stället för att ta det där steget och växla upp. Denna frågeställning ligger utanför ramen för detta forskningsprojekt, men det är ändå viktigt att belysa den utmaning som detta utgör. Vidare forskning i samband med utformandet av ett schablonskattesystem bör inkludera denna frågeställning.

11. Parametrar

Baserat på den information som har framkommit i denna studie avseende nuvarande skattesystem och de brister som identifierats, samt en utvärdering av befintliga schablonskattesystem i andra länder, är det mest naturligt att utgå från det spanska systemet vid val av parametrar. Därtill måste kopplas de specifika utmaningar som presenteras i avsnitt 10 ovan.

Som utgångsläge bör följande parametrar ingå i ett nytt schablonskattesystem:

- Typ av restaurang (café, snabbmat, lunch, hotell, etc.)
- Läge (A,B,C, D, dvs. baserat på tillgänglighet)
- Plats A (storstad, mellanstor stad, ort, landsbygd, etc.)
- Plats B (affärsgata, shoppingcentra, camping, strand, skidbacke, etc.)
- Lokalens storlek (m²)
- Antal bord
- Antal stolar
- Antal barplatser (om sådana finns)
- Antal anställda A (ägare och nyckelpersoner som köksmästare)
- Antal anställda B (övrig personal)

Vissa av dessa parametrar finns i det spanska systemet, där man också kan skaffa sig en bild av hur de olika parametrarna påverkar det totala skattebeloppet.

Med tanke på parametrarnas inverkan på skattebeloppets storlek och hela systemets rättvisa bör detta utredas ytterligare och åsikter från berörda företagare och Skatteverket inhämtas. I dagsläget ska ovannämnda lista endast användas som ett inledande förslag på de parametrar som kan ingå vid utformandet av ett rättvist och välfungerande schablonskattesystem.

12. Förslag på fortsatt forskning

Eftersom det här projektet visar på befintliga brister i nuvarande skattesystem, sett ur ett företagarperspektiv – främst konkurrens och efterlevnad – samtidigt som det häri identifieras en rad alternativa system som av forskarna anses effektiva, bör ytterligare forskning göras. För att få en bättre möjlighet att inte bara utvärdera möjligheterna utan också sedermera kunna utveckla ett rättvist och effektivt schablonskattesystem föreslås följande punkter som intressanta ur ett forskningsperspektiv:

- Hur fungerar den riskbaserade kontrollen av företagen i Sverige? Är det ett effektivt sätt, både rent ekonomiskt och i efterlevnadsfrämjande syfte?
- Hur påverkar övergången från ett skattesystem till ett annat incitamenten för tillväxt?
- Hur utformar man självdeklarationen/schablonskatteanmälan så att den inkluderar nyckeltal, ekonomistyrningsverktyg, etc.?
- Hur beräknar man värdena på parametrarna i enlighet med det spanska systemet?
- En grundlig genomgång och test av de olika parametrarna och dess betydelse för rättvisa och effektivitet.

Ovan nämnda förslag skulle bidra med ytterligare kunskap och information om hur man bäst utformar ett schablonskattesystem anpassat till svenska förhållanden och som en åtgärd mot de problem som just nu påverkar de branscher som anses vara svårbeskattade.

13. Sammanfattning

I en tillväxtbransch som besöksnäringen, som man förväntar sig ska bidra till tillväxt och skapande av arbetstillfällen, är det viktigt att underlätta för företagen. Eftersom småföretagandet är den del av ekonomin som sysselsätter flest och den del av ekonomin som växer är det viktigt att skapa bästa möjliga förutsättningar för tillväxt och effektiv företagande.

Krånlig byråkrati, snedviden konkurrens, höga efterlevnadskostnader, låg skattemoral och psykologiska effekter, så som ovetskapen om man har gjort rätt, har en motsatt effekt på företagandet.

Eftersom forskningen visar att ett bra utformat schablonskattesystem är ett effektivt verktyg avseende ovan nämnda faktorer bör det vara lämpligt att driva den här frågan vidare och titta närmare på vilka effekter det skulle kunna ha för det så viktiga företagandet i Sverige.

Baserat på diskussionen ovan finns det möjligheter att ett så pass ”osvenskt” system skulle kunna vara en bidragande del till ett bättre företagsklimat, framför allt för de svårbeskattade sektorerna i Sverige.

Referenser

- Bird, R. M. (2004). Administrative Dimensions of Tax Reforms*. *Asia-Pacific Tax Bulletin*, March, 134-135.
- Engelschalk, M. (2007). *Designing a Tax System for Micro and Small Businesses: Guide for Practitioners*. Washington D.C.: International Finance Corporation.